

Улуттук банктын адистери түшүндүрөт

– Азыркы учурда Кыргызстанда төлөм кабыл алуучу канча компания жана төлөм терминалы бар? Төлөм кабыл алуу рыногунда алар тарабынан кабыл алынган төлөмдөрдүн көлөмү жана алардын ичинде интернет-кызматтары үчүн төлөмдөрдүн көлөмү канча?

– Бүгүнкү күндө кызмат жана товарларды сунуштоочулардын пайдасына төлөмдөрдү кабыл алуу жана иштеп чыгуу менен аракеттенген компаниялардын саны 19.

2017-жылдын 1-апрелине карата бул компанияларга тийиштүү өзүн-өзү тейлөөчү терминалдардын (кэш-ин) жалпы саны 3 580 даана, бул санга коммерциялык банктарга тиешелүү 901 даана өзүн-өзү тейлөөчү терминалдар дагы кошулат. Бардыгы болуп республикабыздын аймагында 4481 даана терминал орнотулган.

2017-жылдын биринчи чейрегинде кабыл алынган төлөмдөрдүн саны 44,4 млн. транзакцияны түзгөн, ал эми көлөмү 6 241,9 млн. сом. Алардын ичинде интернет-кызматы үчүн 448,2 миң транзакция өткөрүлгөн, көлөмү 350,0 млн. сомду түзгөн, бул төлөмдөрдүн жалпы санынан 1 пайызды, ал эми жалпы көлөмүнүн 5,6 пайызын түзөт.

Ошентип 2017-жылдын биринчи чейреги боюнча кызмат жана товарларды сунуштоочулардын пайдасына кабыл алынган төлөмдөрдү жыйынтыктап алганда, интернет-кызматтары үчүн төлөмдөр саны боюнча 5-орунду, көлөмү боюнча 4-орунду алат.

– Акыркы убакта массалык маалымат каражаттарында интернет-кызматтары үчүн төлөмдөр боюнча комиссиянын жана тарифтердин өлчөмү жогорулоо мүмкүндүгү жөнүндө маалыматтар пайда болууда. Кайсы комиссия жана тарифтер тууралуу кеп жүрүп жатат?

– Интернет-кызматтар үчүн төлөмдөр боюнча комиссиянын 2-3 эсе кымбатташы мүмкүн деген түшүнүктүн келип чыгуусуна байланыштуу түшүнбөстүктөр пайда болууда. Мисалы катары айта кетсек, социалдык тармактарда комиссиянын өлчөмү 20 сом болушу мүмкүн, бирок, бул акыркы чек эмес, дагы 60 сомго, ал турсун 90 сомго чейин жогорулашы мүмкүн деген маалыматтар тараган.

Сөздүн башында кайсы комиссия тууралуу айтылганы жөнүндө маселени чечип алуу зарыл. “Жогорку” жана “төмөнкү” деп аталган комиссиянын түрлөрү бар. “Төмөнкү” комиссияга, кызмат сунуштоочунун пайдасына кабыл алынган төлөмдөрдүн жалпы көлөмүнөн пайыздык катышта төлөм уюмуна төлөнүүчү акы кирет. Ал эми “жогорку” комиссияга, товарлар же болбосо кызматтар үчүн төлөмдөрдү өзүн өзү тейлөөчү терминалдар (кэш-ин) аркылуу төлөөдө кардарлардан алынуучу 5 сомдон 20 сомго чейинки бекитилген сумма кирет.

тип, үстүбүздөгү жылдын май айында 2 төлөм уюму жана 2 интернет-провайдердин ортосундагы кызматташтык токтотулган.

Интернет-провайдерлер өз кардарларын маалымдоо максатында, алар тарабынан көрсөтүлүүчү интернет-кызматтар үчүн кайда жана кандайча төлөм жүргүзүү мүмкүнчүлүктөрү жөнүндө маалымат жарыялаган.

– Керектөөчүлөргө тийиштүү болгон, интернет-кызматтар үчүн төлөм жүргүзүүгө кыйынчылыктарды түзгөн, жана ушуга окшогон учурларда жагдайды чечүү үчүн кандай чаралар ишке ашырылат?

Интернет-провайдерлердин кызматы үчүн төлөмдөрдү кабыл алуу рыногундагы абал тууралуу кабарчыбыз КР Улуттук банкынын Төлөм системалары башкармалыгынын Операторлор жана төлөм уюмдары бөлүмүнүн башкы адиси Салтанат Ибрагимова менен маектешкен.

Ыкчам төлөмдөр рыногу. Ыңгайлуулуктун баасы канча?

Керектөөчүлөр чоң суммадагы комиссия алынган окуялар жөнүндө айкын мисалдар тууралуу маалымдашы зарыл, эгерде ал маалымат такталган учурда, ал төлөм уюмдарына карата жөнгө салуучуга аракеттеги тарифтер тууралуу туура эмес маалымат бергендигине байланыштуу тиешелүү таасир этүү чаралары колдонулат.

Ушуну менен катары төлөм уюмдарынан келип түшкөн маалыматтарга ылайык кардарлар үчүн “жогорку” комиссияны көтөрүү жөнүндө сөз болгон эмес, анткени 500 сомго чейин төлөмдөр үчүн комиссия 10 сомду, ал эми суммасы 501 сомдон жогору төлөмдөр үчүн комиссия 20 сом өлчөмүндө бекитилген. “Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө” мыйзамга ылайык, төлөм системасынын колдонуучуларынын укугун коргоо максатында, төлөм системасынын катышуучулары сунуштаган төлөм кызматтардын тарифтери менен системанын колдонуучуларын алдын ала тааныштырууга милдеттүү.

– Демек бул көйгөй төлөм уюму менен кызмат сунуштоочунун ортосунда түзүлгөн келишимдин шарттарына байланыштуу пайда болгон турбайбы?

– Ооба. Төлөм уюмдары интернет-провайдерлер менен түзүлгөн келишимдин шарттарын карап чыгуу боюнча сүйлөшүүлөрдү жүргүзүү демилгесин баштаган. Тилекке каршы, сүйлөшүүлөр ийгиликсиз болгондой. Ошен-

– Юридикалык жактардын жана ошондой эле жарандардын ортосунда келишимдик мамилени түзүүгө негизделген өз ара мамилелери Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинен жөнгө салынат. Ошондуктан, төлөм уюму менен товарлар жана кызмат сунуштоочунун ортосундагы өз ара мамилелер, анын ичинде тарифтер, түзүлгөн келишимде аныкталат, жана Улуттук банктын чарбалык субъектилердин ортосундагы келишимдик мамилелери не кийлигишүүгө укугу жок.

“Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө” мыйзамдын 26-беренесинин 2-бөлүмүнүн 3-пунктуна ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм системаларынын катышуучуларынын ишин жөнгө салуу боюнча функцияларды жүзөгө ашыруу максаттарында, төлөм кызмат көрсөтүүдөр рыногунда керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо жана атаандаштыкты коргоо боюнча монополияга каршы жөнгө салууну камсыз кылуу алкактарында талаптарды белгилөөчү чараларды көрүүгө милдеттүү.

Бүгүнкү күндө Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Монополияга каршы жөнгө салуу мамлекеттик агенттигине да, жана Улуттук банкка да интернет-провайдерлердин атынан кайрылуулар келип түшкөн. Монополияга каршы жөнгө салуу мамлекеттик агенттиги Улуттук банк менен биргеликте келип түшкөн кайрылууларды кароодо жана пайда болгон жагдайда, рыноктогу атаандаштыктын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына жана ченемдик-укуктук актыларына

ылайык эффективдүү иштөөсүнө багытталган шарттарын камсыз кылууга жана бул кырдаалдын бардык жактарын изилдөө боюнча иштер жүргүзүлүүдө. Бул максатка жетүү үчүн деталдуу жана көлөмдүү маалымат менен таанышуу керек, жана белгилүү бир убакытты талап кылган тиешелүү талдоо жүргүзүү зарыл. Боюнча

– Бүгүнкү күндө төлөм уюмдардын тарифтери кандай?

– Баса белгилей кетчү жагдай, 2016-жылдын башынан тартып төлөм уюмдары тарабынан кардарлар үчүн комиссиянын суммасынын жогорулашы тууралуу маалымат такталган жок. Бардыгына маалым болгон бир уюлдук оператор менен кыска мөөнөттүү (2017-жылдын 1-нен 8-январына чейин) окуя болгон, бирок ал кыска убакыттын ичинде чечилген.

Айрым учурларда, мисалы эл аралык электрондук акча системасынын элек-

трондук капчыктарын толуктоо учурунда комиссиянын көлөмү жогору болушу мүмкүн, анткени пайыздык түрдө (болжол менен 3%) көрсөтүлгөн жана төлөмдүн (толуктоонун) суммасына көз каранды.

Керектөөчүлөр чоң суммадагы комиссия алынган окуялар жөнүндө айкын мисалдар тууралуу маалымдашы зарыл, эгерде ал маалымат такталган учурда, ал төлөм уюмдарына карата жөнгө салуучуга аракеттеги тарифтер тууралуу туура эмес маалымат бергендигине байланыштуу тиешелүү таасир этүү чаралары колдонулат.

Демек, төлөм уюму тарабынан тарифтерди жогорулатуу Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын ченемдерин бузган учурда, мисалы монополияга каршы жөнгө салуу бөлүгүндө, Улуттук банк тарифтердин аныкталышына чектөөлөрдү бекитүүгө укуктуу. Башка учурларда төлөм уюмдарынын тарифтерди аныктоо саясатына Улуттук банк кийлигишүүгө укугу жок. Ушуну менен бирге Улуттук банк жөнгө салуучу катары, керектөөчүлөрдүн укугун эске алуу менен, төлөм уюмдар төлөм системасынын катышуучулары өз ара мамилелеринде туура баа берилген жана негизделген тарифтик саясатын жүргүзүү зарылчылыгы тууралуу өз пикирин ар дайым баса белгилөөдө.

– Керектөөчүлөр интернет-провайдерлердин кызматтары үчүн төлөмдөрдү дагы кандай жолдор менен жүргүзө алат?

– Бүгүнкү күндө, керектөөчүлөр интернет-провайдерлердин кызматтарына төлөмдөрдү жүргүзүү үчүн ар кандай ыкмаларды жана жолдорду колдоно алат: электрондук капчыктар, интернет-банкинг, мобилдүү банкинг, башка төлөм уюмдардын жана коммерциялык банктардын төлөм терминалдары, почта бөлүмдөрү, башкача айтканда, керектөөчүлөрдүн товарлар жана кызматтар үчүн төлөө учурунда кеңири тандоого жана алардын ыңгайлуу болушун камсыз кылган мүмкүнчүлүктөрү бар.

– Окурмандар үчүн учурдагы актуалдуу маселе боюнча кеңири маалымат бергениңиз үчүн сизге ыраазычылык билдиребиз.

Маектешкен Т.ИСХАКОВ